
Zápis ze zasedání Ediční komise AS UK ze dne 28. dubna 2021

Přítomní:

Doc. RNDr. Jiří Dolejší, CSc. (MFF), Mgr. Tomáš Konečný (FF), MUDr. Josef Fontana (3. LF), Martina Horáková (3. LF), Ondřej Horký (ETF), Lucie Hrubá (3. LF)

Hosté:

PhDr. Radka Římanová, Ph.D. (ředitelka ÚKUK), Kateřina Junáková (Grémium kolejních rad)

Program:

1. Zahájení
2. Nákup elektronických knihovních zdrojů
3. Knihovna na koleji Švehlova
4. Různé

1 – Zahájení

Ondřej Horký, předseda Ediční komise AS UK, všechny přítomné přivítal.

2 – Nákup elektronických knihovních zdrojů

PhDr. Římanová – Licence na elektronické kopie knih lze lépe získat na česká díla, pro zahraniční je to prakticky nemožné. Nejrozšířenějším systémem je Kramerius, což je sice software s otevřeným kódem, ale jeho hlavní nevýhodou je, že lokální knihovní instalace mají odlišné obsahy. V době pandemie bylo studentům VŠ volně zpřístupněno pět Kramerii, tedy bylo nutné dohledávat konkrétní knihy na různých místech. My máme nyní dostupné ještě komerční platformy, např. Publi či BookPort. U těchto externích softwarů je ale důležité, aby byl schopen identifikovat uživatele z UK, a nevázal knihy pouze na jeden účet, jako např. Alza či Amazon. Na celouniverzitní úrovni je zpřístupněna otevřená knihovna Publi pro open access publikace. Všechny knihy od nakladatelství Karolinum jsou dostupné zdarma pro studenty a zaměstnance UK. V Krameriu UK se digitalizuje nejpůjčovanější a nejčtenější literatura. Následně stručně představila historii zveřejňování knih v průběhu koronavirové pandemie a postup, jak se zveřejňují díla vydaná do roku 2000 nedostupná na trhu. Pokud chceme získat elektronickou kopii publikace, tak máme různé možnosti: u děl zaměstnanců UK se snažíme vyjednávat o zpřístupnění na UK, ideálně s licencí open access. Druhá možnost je vyjednávat licence pro jednotlivá díla přímo s autory. Třetí možností je jednat o licencích s vydavateli. Držitelem licence ale může být i přímo UK, jedná-li se o zaměstnanecké dílo.

Důležité je poznamenat, že SČKN neprovozuje Kramerius, to dělá Národní knihovna. SČKN má ale obavy z digitalizace a z nelegálního šíření kopií, proto se do debat okolo tohoto systému velmi aktivně zapojuje. K projektu individuálních licencí: SČKN se v současné době snaží vyjednat podporu pro jednotný portál, ale toto bude aktuální projekt až po následujících volbách do poslanecké sněmovny.

Co se týče dotazu na umístění autorského díla do Moodlu: to nelze, protože nemůžeme zajistit, že si dílo nikdo nestáhne a nebude jej šířit. Samozřejmě by se takové věci neměly dít, ale máme zde akorát možnost sociálního DRM. Na druhou stranu ale můžeme interně poskytovat části děl, například jednu kapitulu ke studiu, pokud proti tomu nebudou přímo vystupovat autoři těchto děl.

Horký – Moc děkuje za tuto prezentaci a nyní dává prostor pro dotazy.

Mgr. Konečný – Moc děkuje za doplnění. Napadá jej jedna otázka: neuvažuje se o domluvě s dalšími univerzitními nakladatelstvími?

PhDr. Římanová – V rámci systému Public, který má několik univerzit, včetně MU, si open access publikace zpřístupňujeme. Tato univerzitní nakladatelství dala mnoho svých dokumentů do BookPortu, ale jednání přímo s dalšími univerzitními nakladatelstvími se nyní nevedou.

Jako jeden z problémů vidí problém vydání knih našimi zaměstnanci v komerčních nakladatelstvích, kdy jsou tyto knihy následně uváděny jako povinná literatura a nejsou přístupné pro UK v rámci open accessu. Mohli bychom to zkusit řešit za pomoci licencí k pre-printu knih, který může autor umístit po dohodě s vydavatel klidně i do Moodlu.

Ještě upozorní, že v tým centra Open Science byl podpořen právníčkou, která se bude zabývat čistě autorským právem a open accessem a která ráda zodpoví s tím související dotazy.

Doc. Dolejší – Případá mu, že to bude otázka nejen práva, ale i otázka etická. Nutit studenty ke kupování knih za účelem zisku není nejlepší postup.

PhDr. Římanová – Naprosto souhlasí. Nutnost kupovat si mnoho učebnic, obzvláště v době koronaviru, není pro mnoho studentů únosné. Problémem u pirátských kopií je i to, že kvalita těchto kopií je naprosto katastrofální a nedá se z nich reálně učit. Současná pandemie nás upozornila na to, že zde tento problém je.

Doc. Dolejší – Nedá se čekat, že se např. iniciativa Scoap3 přenesení i do dalších oborů?

PhDr. Římanová – To je hlavně iniciativa od CERNU, tedy jaderné fyziky, ale přelití podpory open accessu i do humanitních oborů je velmi mizivá. Navíc Scoap3 je zpoplatněný, a to značnou částkou. Spíše to vidí na smlouvy k zaměstnavatelským dílům a přístupy k repozitářům. Nedovede si představit, že bychom dostali např. do BookPortu i díla pro bakalářská studia. Že by se Scoap3 objevil i pro obory jako je historie nebo sociologie, to si nedovede představit. Od roku 2023 bude elektronické předplatné časopisů, k čemuž se příští týden bude konat kulatý stůl.

Doc. Dolejší – Chápe, ten Scoap3 jej napadl proto, že s ním pracuje. Ale je mu jasné, že si obsah vydavatelé nechají velmi dobře zaplatit.

Mgr. Konečný – Je to již čtyři roky, co se projednávala budoucí koncepce knihovny, která ale skončila v roce 2018. Je nějaký novější plán?

PhDr. Římanová – Loni předkládala koncepci na rok 2020, která byla na jeden rok, a nyní čekají na schválení Strategického plánu a jedou tedy podle staré koncepce. Existuje ale i celostátní koncepce knihoven, která je ale velmi problematická a snaží se prosazovat jednotnost všech druhů knihoven.

Mgr. Konečný – Chápe tedy, že nová koncepce bude v příštím roce?

PhDr. Římanová – Doufá, že bude vypracována již o prázdninách. Důležité je ale nalezení financování EIZ, k čemuž příští týden proběhne kulatý stůl. Koncepci, která platila do roku 2020, ale může dát samozřejmě k dispozici.

MUDr. Fontana – Je možné případně dát k dispozici i výroční zprávu za loňský rok, která všechny tyto věci detailně popisuje.

PhDr. Římanová – Poprosí, aby se s knihovnami komunikovalo bez zábran, protože jim zpětná vazba chybí. Často zjistí problémy až přímo od akademických senátů, což je pak nepříjemné.

Doc. Dolejší poděkoval paní ředitelce za její péči o knihy a návštěvníky knihoven.

3 – Knihovna na koleji Švehlova

Junáková – Snaží se zprovoznit a opravit knihovnu na koleji Švehlovka, která již několik desítek let zeje prázdnou. Rádi by ji nově opravili, včetně zpřístupnění ochozu. Nyní je zde asi 500 knih, které zde nechali filmaři, avšak knihovna má kapacitu zhruba 5000 svazků. Hledají teď sponzory, kteří by je podpořili s opravou, protože KaM nemá finance na celou akci. Rádi by získali nějaké knihy od univerzitních knihoven, popř. jako z daní odečitatelné dary.

PhDr. Římanová – Je tam nějaká fakultní příslušnost ubytovaných?

Junáková – Je to hodně namixované, ale bydlí zde hodně mediků. Jsou zde ale ubytovaní i studenti humanitních a přírodovědných fakult.

PhDr. Římanová – Možná požádat o podporu prostřednictvím spolku. Knihovny totiž mohou věnovat pouze vyřazenou literaturu.

Junáková – Uvažovali i nad tím, že by dveře byly zamčené a dovnitř by se nedalo chodit, pokud by tam nebyl přítomný knihovník.

PhDr. Římanová – Zřizovat další, osmnáctou knihovnu, není v našich možnostech. Další možnost je to udělat stylem Knihobudky: přines knihu, vezmi si knihu. Kdybychom chtěli naplnit police, tak můžeme například uspořádat akci, kde by kniha sloužila jako vstupenka. Rozhodně by ale knihy neshromažďovala předtím, než bude hotová rekonstrukce. Když nyní dostanou knihy, tak zastarají velice rychle, a navíc nebude kde je skladovat. Odhad ročních personálních nákladů je zhruba okolo 1 milionu Kč. Proto by nešla stylem „klasické“ knihovny. Zařadila by do fondu i nějakou beletrii.

Junáková – Studenti by právě ocenili více odbornou literaturu.

PhDr. Římanová – Rozhodně s naplněním rádi pomohou. Pak by spíše hlasovala pro správce knihovny než pro klasický výpůjční protokol. Knihy se musí čistit, musí být řazeny. Novou knihovnu by ale rozhodně nezakládala. Spíše by ale bylo vhodné prostory vybavit pohodlně, ke čtení a trávení času. Myslí si ale, že dříve než za rok nebudou opravy hotové.

Junáková – Knihovna sama o sobě je funkční, kromě ochozu a doplnění několika polic. Myslí si, že by stálo za to knihovnu využívat a naplnit ji, i kdyby byl ochot nepoužitelný. Systém správců mají již vymyšlený a funguje.

Mgr. Konečný – I on má dojem, že toto je krásný případ komunitní knihovny a bylo by dobré, kdyby to mělo vazbu na nějaký studentský spolek. Řada knihoven provádí z kapacitních důvodů čas od času odpisy či vyřazování multiplikátů. Všechny knihovny mají navíc povinnost nabízet vyřazené knihy dále.

PhDr. Římanová – Seznamy vyřazené literatury mají vlastní webovou stránku, kde jsou knihy nabízeny. Informovat univerzitní knihovny o této nově vznikající knihovně není problém.

Následovala debata o možnostech financování kolejního/knihovního studentského spolku.

Vohradská – Jsou k dispozici nějaké podklady? Kolik studentů má zájem o zřízení knihovny? Jaké knihy by v ní uvítali? Přejí si spíše knihovnu nebo prostor ke studiu?

Junáková – Nejdříve se chtěli zeptat, zda je vůbec možné získat nějaké knihy, až poté plánovali udělat průzkum toho, o co je zájem.

Mgr. Konečný – Je dobré si stručně na začátku ujasnit, jak tento projekt vidí do budoucna. Zaplnit knihovnu není zas takový problém, ale druhá věc je, o co reálně mají zájem a co si pak budou chtít nechat.

Hrubá – Švehlovka by se měla zavírat kvůli rekonstrukci. Kdy plánujete tuto knihovnu otvírat?

Junáková – Zavírat se nebude, KaM na to nemá prostředky.

4 – Různé

Do bodu Různé se nikdo nepřihlásil, proto Ondřej Horký, předseda Ediční komise AS UK, ukončil jednání a poděkoval všem za jejich účast.

Zapsala: Amáta Vohradská, tajemnice AS UK

Vidi: Ondřej Horký, předseda Ediční komise AS UK